

Heritage Impact Assessment

Översättning: Sammanfattning av kulturarvskonsekvensbedömning, Heritage Impact Assessment, av E4 Förbifart Stockholm och väg 261 (Ekerövägen)

*Potentiella konsekvenserna för världsarvet Drottningholmsområdets universella värde av projektet Förbifart Stockholm och Ekerövägen.
Rapport skede 1, januari 2012.*

Inledning

Världsarvet Drottningholm, med dess kungliga slottsanläggning, kommer att påverkas av den planerade Förbifart Stockholm och ombyggnaderna av Ekerövägen. Riksantikvarieämbetet har givit Trafikverket i uppdrag att göra en kulturarvskonsekvensbedömning av dessa båda projekt för att tydliggöra deras inverkan på världsarvet. Drottningholms slottsområde på Lovö utanför Stockholm upptogs på Unescos världsarvslista 1991 med motiveringen att det är ett av de bästa exemplen på kungliga 1700-talsslott i Norra Europa uppförda med Versailles som förebild.

Den 21 kilometer långa förbifartsleden är en ny nord-sydlig motorvägsförbindelse väster om Stockholm som kommer att gå i tunnel under Lovö. Två av- och påfarter ska förbinda motorvägen med den befintliga Ekerövägen, som går genom världsarvsområdet. Dessa av- och påfarter kommer att förläggas i det omgivande kulturlandskapet, vilket fungerar som en buffertzonen för världsarvsområdet. Regeringen har givit tillstånd till dessa av- och påfarter till Ekerövägen, så länge tillåtlighetens villkor innehålls. Kulturarvskonsekvensbedömningen omfattar inte några alternativa lokaliseringar. Ekerövägsprojektet syftar till att uppnå en fungerande väg- och kollektivförbindelse mellan Mälardalen och Stockholm bl.a. genom att den befintliga vägen byggs om och breddas med ett körfält (så långt möjligt inom befintligt vägområde) för kollektivtrafik.

Den svenska regeringen har ställt upp ett stort antal villkor för genomförandet av Förbifart Stockholm för att begränsa de negativa konsekvenserna för kulturmiljön. Världsarvsområdet Drottningholms värden får inte hotas.

Ansvariga myndigheter har ingått en överenskommelse om att samarbeta för att nå dessa mål. Denna överenskommelse omfattar också villkor för utformningen av Ekerövägen.

Kulturarvskonsekvensbedömning

Kulturarvskonsekvensbedömningen anpassades till den metodik som ICOMOS presenterar som riktlinjer för kulturarvskonsekvensbedömningar från 2011. Denna bedömning utgår från de befintliga gränserna och världsarvets universella värde (Outstanding Universal Value), såsom det bedömdes av ICOMOS och fastställdes av världsarvskommittén vid tidpunkten för upptagandet på världsarvslistan. Det universella värdet är en referenspunkt för all verksamhet som är kopplade till egendomen.

Kulturarvskonsekvensbedömningen omfattade direkta, indirekta och ackumulerad påverkan på helheten och de komponenter som det universella värdet består av. Det universella värdet måste skyddas och

förvaltas, och de mål för förvaltningen som anges i världsarvsplanen för Drottningholmsområdet medtogs i bedömningen.

Den totala byggtiden för projekten förväntas bli 8-10 år och konsekvensbedömningen omfattade påverkan både under och efter anläggandet.

En kulturarvskonsekvensbedömning är en process. I denna bedömning presenteras resultaten från det första skedet, där centrala frågor och påverkan på världsarvsvärdena har identifierats. Innan en fullständig kulturarvskonsekvensbedömning kan göras måste man genomföra mer ingående studier, utarbeta alternativ och komma överens om metoder för skadeförebyggande åtgärder.

Klassificering och utvärdering

Under konsekvensbedömningens första skede granskades i vilken omfattning världsarvets universella värde skulle påverkas, och hur allvarlig denna påverkan skulle bli. Påverkan graderades på en skala som gick från *ingen förändring* till *stor förändring* som skulle resultera i minskat enastående universellt värde. Effekterna av påverkan bedömdes *utan att de klassificerades som negativa eller positiva*. Syftet var att i detalj fastställa vilka fysiska eller upplevelsevärden som skulle påverkas.

I nästa skede granskades förändringarnas *betydelse* för det enastående universella värdet. Bedömningarna utgår ifrån definitionen av universellt värde från 1991, då området upptogs på världsarvslistan. Värnandet om autenticitet och integritet granskades i enlighet med riktlinjerna för tillämpning av världsarvskonventionen (Operational Guidelines Unesco).

Redan den nuvarande trafiksituationen på Ekerövägen har utan tvivel en mycket negativ inverkan på det universella värdet. Således har klassificeringen *ingen förändring* inte enbart betraktats som neutral. Möjligheterna att förbättra situationen betraktades som positiva faktorer och kommenterades i bedömningen. Alla delar av världsarvets huvudsakliga komponenter kommer i olika utsträckning att påverkas av de föreslagna projekten. Den sammantagna *betydelsen* av Förbifart Stockholm och ombyggnaden av Ekerövägen för dessa befanns vara i huvudsak *måttlig/stor* inom skalan *liten – måttlig/stor -stor/mycket stor* i enlighet med ICOMOS riktlinjer för kulturarvskonsekvensbedömning (se tabell nedan).

En svårighet uppstod när det gällde att bedöma om konsekvenserna var *positiva* eller *negativa* utifrån konsekvensbedömningsskalan. Denna metod är lättast att tillämpa när det handlar om konsekvenserna av ett föreslaget projekt och förutsätter att en förändring som påverkar ett fysiskt världsarv och dess omgivning kan betraktas som negativ eller positiv. Det går inte att mäta komplicerade förslag som både får positiva och negativa konsekvenser. Detsamma gäller bedömningen av konsekvenserna av olika alternativa projekt, eftersom några sådana inte fanns i detta skede. Följaktligen kan någon fullständig kulturarvskonsekvensbedömning inte göras på det här stadiet.

Slutsatser

Kulturarvskonsekvensbedömningen bekräftar att den största påverkan på världsarvet härrör från trafiken genom Drottningholm. Alla åtgärder som kan minska den nuvarande trafikmängden och bevara världsarvets historiska karaktär och sammanhang bör vidtas. Förbifart Stockholm och ombyggnaden av Ekerövägen påverkar autenticiteten och integriteten för de delar som tillsammans utgör världsarvets universella värde.

Om konsekvenserna blir positiva eller negativa beror på om trafikvolymen kan reduceras betydligt eller inte. Förbifart Stockholm innebär att två nya trafikförbindelser öppnas mellan Ekerö och fastlandet, vilket gör det möjligt att införa mycket hårda krav på den tunga trafiken, trafikvolymen och genomfartstrafiken genom Drottningholm i allmänhet. Om dessa regleringar genomförs fullt ut skulle de få stora positiva konsekvenser i förhållande till dagens situation eller en oreglerad trafikökning. De

villkor som uppställs i regeringens beslut om tillåtlighet för Förbifart Stockholm har ännu inte omvandlats till detaljerade planer och beslut. Därför är det inte möjligt att utvärdera vilka positiva eller negativa konsekvenser trafikminskningen får innan alla erforderliga åtgärder har vidtagits och alternativen har presenterats.

Möjligheterna att bredda Ekerövägen i syfte att förbättra vägförbindelserna och kollektivtrafiken mellan Ekerö och fastlandet håller på att undersökas. Alternativ för olika delsträckor har presenterats, men något sammanhängande alternativ finns ännu inte tillgängligt för bedömning. Under nästa planeringsskede måste mer detaljerade studier och alternativ tas fram för att visa hur vägen och trafikföringen kan minimera skadorna på miljön och fås att harmonisera med världsarvets historiska karaktär och anda. Om genomfartstrafiken genom Drottningholm reduceras i framtiden måste möjligheterna att återställa vägens historiska karaktär beaktas i planeringen.

Av- och påfarterna till Förbifart Stockholm kommer att bli ett nytt och dominerande inslag i det historiska landskapet på Lovö. Regeringen gav tillstånd till att bygga av- och påfarter 2009. Denna kulturarvskonsekvensbedömning omfattar inte några alternativa lokaliseringar. Av- och påfarterna kommer att få bestående negativa konsekvenser för världsarvets omgivningar, kulturella sammanhang och framtida utveckling. Mer detaljerade studier av vägens utformning och tekniska och landskapsarkitektoniska lösningar bör ingå i nästa skede av kulturarvskonsekvensbedömningen och åtgärder för att mildra konsekvenserna fastställas.

Kulturarvskonsekvensbedömningen genomfördes med utgångspunkt från de gränser och det utpekade universella värde som fastställdes vid tidpunkten för upptagandet på världsarvlistan 1991, då inga buffertzoner krävdes. Utnämningen till världsarv gjordes utifrån den tidens sätt att tänka. I dag betonar världsarvskonceptet vikten av kulturmiljöns sammanhang och omgivningar. För att förstå världsarvsvärdena måste man ta hänsyn till förhållandet mellan Drottningholms kungliga slott och hela de kungliga ägorna på Lovö förr och nu. Arbetet med att definiera en buffertzona som ska bedömas av ICOMOS och antas av världsarvskommittén bör prioriteras högt. Detta skulle också vara till vägledning i samband med att det nya kultur- och naturreservatet skapas och prioriteringar för förvaltningen fastställs.

Sammanfattning av påverkan på världsarvets enastående universella värde					
	Förändringen/påverkans omfattning och grad av allvarlighet				
Världsarvets värde	Ingen förändring	Försumbar förändring	Liten förändring	Måttlig förändring	Stor förändring
	Påverkans betydelse (negativt/positivt)				
Världsarvets attribut	Neutral	Liten	Måttlig/stor	Stor/Mycket stor	Mycket stor